

KONKURENTSIAMET

Hr Andry Krass
Eesti Omanike Keskliit
Kadaka tee 4,
10621 Tallinn
E-post: omanikud@omanikud.ee

Teie 01.11.2024 nr KL 128-24

Meie 29.11.2024 nr 5-4/2024-150-2

Vastus selgitustaotlusele

Lugupeetud Andry Krass

01.11.2024 kirjas Konkurentsiametile tõi Eesti Omanike Keskliit avaliku teabe seaduse (AvTS) §-le 28 tuginedes välja (kokkuvõtvalt), et Konkurentsiamet on kohustatud avalikustama andmed kaubaturul valitsevas seisundis olevate, eri- või ainuõigust või loomulikku monopoli omavate äriühingute hinnakujunduse kohta. Nagu nähtub Konkurentsiameti kodulehel avaldatud ärisaladuste juhisest, siis varjab Konkurentsiamet monopoolses seisundis olevate äriühingute hinnakujunduse seisukohast olulisi andmeid. Näiteks salastab Konkurentsiamet monopoolsete ettevõtete püsikulude suurust, kasumimarginaali, krediidiriski kulusid, äririskide katmiseks loodud rahaliste puhvrite suurust, kaalutud keskmise kapitali hinna suurust. Eesti Omanike Keskliidu hinnangul on monopolide mistahes hinnakujundust mõjutava info salastamine vastuolus kehtiva õigusega ning rikub jämedalt tarbijate huve. Eriti arusaamatu on selliste elutähtsat teenust osutavate monopolide info varjamine, kelle monopoolne seisund tugineb seadusel, mistõttu ei saa nende tegevuse avaldamisega seotud info avaldamisest majanduslikku kahju tekkida.

Eesti Omanike Keskliit palub selgitada: millistele õigusaktidele tuginedes varjab Konkurentsiamet monopoolses seisundis olevate äriühingute hinnakujunduse andmeid? Kuidas saavad tarbijad teostada andmete varjamise tingimuses järelevalvet Konkurentsiameti enda tegevuse üle?

Täname pöördumise eest.

AvTS § 5 lg 3 p-de 1 ja 2 järgi võrdsustakse teabevaldajaga ettevõtja, kes on kaubaturul valitsevas seisundis, omab eri- või ainuõigust või loomulikku monopoli teabe osas, mis puudutab kaupade ja teenuste pakkumise tingimusi, hindu ja nende muudatusi ning füüsilisest isikust ettevõtja, mittetulundusühing, sihtasutus või äriühing – teabe osas, mis puudutab riigi või kohaliku omavalitsuse eelarvest avalike ülesannete täitmist või toetusena antud vahendite kasutamist. Sellised isikud on AvTS-ist tulenevalt nimetatud teabe avaldamiseks kohustatud ning taolist teavet võivad sisaldada alates 01.10.2022 kõigile tasuta kättesaadavad äriregistri andmed <https://ariregister.rik.ee/est>. Avalikult kättesaadavate andmete avalikustamist dubleerima ei pea. Kokkuvõtteks saab AvTS § 5 lg 3 p-des 1 ja 2 nimetatud ettevõtjate hinnakujundust puudutavaid andmeid äriregistrist või teabetaotluse korras ettevõtja poole pöördumisel.

Samas on AvTS § 35 lg 1 p-st 17 lähtudes teabevaldaja kohustatud tunnistama asutusesiseks teabeks teabe, mille avalikustamine võib kahjustada ärisaladust.

Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse (EKTÄKS) § 5 lg 2 alusel on ärisaladus teave, mis vastab järgmistele tingimustele:

1) see ei ole kogumis või üksikosade täpses paigutuses ja kokkupanus üldteada või kergesti kättesaadav nende ringkondade isikutele, kes tavaliselt kõnealust laadi teabega tegelevad;

2) sellel on kaubanduslik väärtus oma salajasuse tõttu ja

3) selle üle seaduslikku kontrolli omav isik on asjaoludest lähtuvalt võtnud vajalikke meetmeid, et hoida seda salajas.

Ärisaladuseks võivad olla ka hinnakujundust puudutavad teatud andmed, mida tuleb aga igakord analüüsida eraldi. Õigus ärisaladuse kaitsele on ka monopolset seisundit omaval ettevõtjal ning seda ka juhul, kui tegemist on riigile kuuluva ettevõtjaga (vt nt Tallinna Halduskohtu 31.10.2027 otsuse nr 3-15-2945¹) ning erisusi ei sea siin ka EKTÄKS. Nii on Konkurentsiameti ärisaladuse juhendis õigesti välja toodud, et ärisaladuseks võib olla tehnilist laadi teave, mis puudutab oskusteavet (näiteks toote valmistamiseks rakendatavad töövõtted), kasutatav tarkvara, toodete retseptid või keemilised koostisosad, tootmissaladuste ja -protsesside kirjeldused jms. Samuti võib lugeda ärisaladuseks kaubanduslikku laadi teavet, nagu teave kulude hindamise meetodika, tarneallikate, ostumüügi mahtude, turuosade, klientide ja edasimüüjate, turundusplaanide, kulu- ja hinnastruktuuride ning müügistrateegia kohta. Ka finantsalane teave võib olla ärisaladuseks, eelkõige puudutab see finantsarvestuslikke andmed, mis ei tulene majandusaasta aruandest, näiteks konkreetse ettevõtte käitamisega seotud finantsandmed, vabade rahaliste vahendite hulk teatud ajahetkel, teatavatel juhtudel ka krediitdireitingud jms. Konkurentsiameti praktikas on ärisaladuseks loetud ka näiteks ettevõtja ostu-müügimahtu ja kauba lepingulise hinna arvestamist.

Lisame, et konkurentsiseaduse (KonkS) § 63 lg 2 järgi Konkurentsiameti ametnikul ei ole õigust avaldada teistele isikutele ega avalikustada ettevõtja nõusolekuta ärisaladusi, mida ta on teada saanud oma teenistuskohustuste täitmise käigus, kui KonkS-iga ei ole ette nähtud teisiti. Ärisaladuse kaitse kohutuse seab ametnikule ka avaliku teenistuse seaduse § 55, haldusmenetluse seaduse § 7 lg 3 ning EKTÄKS-i § 5 lg 3 p-de 2 ja 3 järgi on ärisaladuse avaldamine ebaseaduslik, kui isik rikub kohustust ärisaladust mitte avaldada või rikub ärisaladuse kasutamise piiramise kohustust.

Ka ei saa välistada teabevaldaja ja teiste isikute kriminaalvastutusele võtmist juhul, kui on tegemist karistusseadustiku (KarS) §-is 377 sätestatud kuriteoga, mille järgi karistatakse ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamise eest, kui see on toime pandud ärilisel või kahju tekitamise eesmärgil. Ärisaladust puudutava otsuse või toiminguhulgal võib ametiisikut silmas pidades siinkohal lisaks rakendada ka KarS §-is 291¹ sätestatu, mille järgi on riiklikku järelevalvet teostava või kohalikule omavalitsusele seadusega pandud järelevalvekohustust täitva ametiisiku poolt teadvalt ebaseadusliku otsuse või toiminguhulgal tegemise eest või otsuse või toiminguhulgal ebaseaduslikult tegemata jätmise eest, kui sellega on tekitatud oluline varaline kahju või kui sellega on teisele isikule, välja arvatud riik ja kohalik omavalitsusüksus, põhjustatud muu raske tagajärg, käsitatav kuriteona. Kuriteo süüdistuse võib saada KarS § 22 järgi ka kuriteost osavõtja, kes tahtlikult kallutab teise isiku õigusvastasele teole või osutab selleks kaasabi.

Lähtudes eeltoodust, avaldab Konkurentsiamet oma veebilehel ettevõtjate hinnakujundust puudutavad andmed vaid mahuks, mis ei ole käsitatavad ettevõtjana ärisaladusena² ning ühte või teist ettevõtjat puudutava hinnakujunduse osas pöördub enne vastavasisulise teabetaotluse rahuldamist ettevõtja poole dokumendist ärisaladuse eemaldamiseks. Peale mida edastatakse dokumendi ärisaladuseta väljavõtte taotlejale.

¹ Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=248957482>

² Vt näiteks erinevate teenuste ja ettevõtjate lõikes taotletud ja kooskõlastatud teenuste hindasid <https://www.konkurentsiamet.ee/elektar-gaas-soojus-ja-vesi/vesi/kooskõlastatud-hinnad#kooskõlastatud-maa>

Amet mõõnab aga, et reguleeritavates sektorites vajab ettevõtjate hinnakujundus paremat läbipaistvust, mida saaks tagada seadusandluse muutmise teel. Nii on kaugküttevaldkonda puudutavalt Konkurentsiameti ettepanekud kättesaadavad ameti dokumendiregistris <https://adr.rik.ee/ka/dokument/15109365> ja <https://adr.rik.ee/ka/dokument/15961114>

Konkurentsiameti toimingud ja haldusaktid on vaidlustatavad halduskohtus ning kui teabe taotleja leiab, et teabevaldaja on rikkunud tema õigusi teabe väljastamisel, on tal võimalus pöörduda taotlusega Andmekaitse Inspeksiooni poole.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Marek Piiraja
Regulatsiooniteenistus/õigusosakonna juhataja
Telefon 667 2541
E-post: marek.piiraja@konkurentsiamet.ee